

MUZEUL ȘI RESTAURATORUL

Iohana-Raluca NICHITA-POPESCU

MUSEUM AND RESTORER

Abstract

Attributes and diversity of all movable or immovable heritage museum, and many complexity objects and space exposure contributes to the disappearance of "monotony" of cultural institution called a museum. Museum store and selectively recover what humanity has produced over time in terms of material culture and spiritual manifestations. Thus understood, the museum is unique in that institution are collected, graded and carefully preserved remains of past and contemporary developments, for future generations. Museum symbolizes respect and trust this to last into the future.

Currently, the company has focused on restoring the museum and that aims to restore unity potențial object, reaching a maximum level of development and spectacular results. Restoration is guided by a theoretical principle "Primum Non Nocera" which was borrowed from medicine, helping them as "any change in the structure to maintain unaltered appearance of the work, not the integrity piesei iar additions can be removed if necessary.

Keywords:

colour, conservation, culture, heritage, icons, integration exposure, museum, opera, restoration, varnish

Attribute precum diversitatea patrimoniului mobil sau imobil al oricărui muzeu, multitudinea și complexitatea obiectelor¹ dar și spațiul de expunere contribuie la dispariția „monotoniei” din instituția de cultură numită muzeu.

În lucrarea *Le temps des musées*, autorul acesteia, Germain Bazin numește muzeul “templu în care timpul pare suspendat”², principalele obiective ale acestuia fiind achiziționarea, coservarea, restaurarea și valorificarea bunurilor culturale în beneficiul publicului³. „Muzecele

¹ O. Mureșan, 2000, p. 154.

² G. Bazin, 1967, p. 7.

³ R. Florescu, 1996, p. 17.

păstrează și valorifică selectiv ceea ce omenirea a produs de-a lungul timpului, sub raportul culturii materiale și al manifestărilor spirituale. Astfel înțeles, muzeul reprezintă acea instituție unică în care sunt adunate, clasificate și păstrate cu grijă vestigiile trecutului și realizările contemporane, pentru a fi transmise generațiilor viitoare”⁴. Muzeul simbolizează respectul prezentului pentru trecut și încrederea sa în viitor”⁵.

În prezent, societatea și-a îndreptat atenția asupra restaurării în cadrul muzeului și are ca obiectiv „acela de a restabili unitatea potențială a obiectului”⁶, atingând astfel, un grad de dezvoltare maxim și “rezultate spectaculoase”⁷. Cesare Brandi consideră că „restaurarea este într-adevăr o problemă de critică, înainte de a fi o problemă de tehnică”⁸, rezultatele acestei operații fiind vizibile și imediate.

Restaurarea reprezintă „o intervenție competentă cu mijloace adecvate asupra unui bun cultural mobil, cu scopul de a stopa procesele de deteriorare, de a păstra cât mai mult posibil din original și din semnificația inițială a obiectului asupra căruia se intervine”⁹.

Icoana poate fi definită ca „reprezentarea picturală a unui personaj sfânt sau a unei scene sfinte, făcută de obicei pe o bucată de lemn, pânză, metal, hârtie sau sticlă, ori chiar pe zidul bisericii”¹⁰, „obiect de cult și operă de artă”¹¹. O dată cu trecerea timpului, toate icoanele suportă transformări ce sunt rezultatul unor factori ce sunt determinați de calitatea tuturor factorilor ce duc la formarea sistemului pictural, de tehnica întrebuințată precum și de influența factorilor externi, a căror acțiune face posibilă apariția degradărilor la nivelul panoului și al stratului pictural.

Pentru realizarea acestui articol, am selectat aceste două piese, considerând că sunt reprezentative atât în ceea ce privește tematica dar și din punct de vedere al stării de conservare, putând astfel obține o viziune de ansamblu asupra factorilor care au dus la degradarea icoanelor supuse discuției cât și a întregii colecții de icoane ce aparține secției de artă „Ion Popescu Negreni” din cadrul Muzeului Județean Olt.

Icoanele pe care le-am selecționat în vederea efectuării operațiilor de restaurare sunt o reprezentare a „Maicii Domnului

⁴ C. Nicolescu, 1979, p. 8.

⁵ A. Brian, *Le musee d'Israel à Jerusalem*, în „Museum”, XX, nr.1, 1967, p. 6, apud C. Nicolescu, 1979, p. 8.

⁶ A.G. Ionescu, 2010, p. 8.

⁷ A. Moldoveanu, 2005, p. 5.

⁸ M. Lungu, 1996, p. 22.

⁹ Normele 2003.

¹⁰ E. Braniște, 1952, p. 178.

¹¹ M. Quenot, 1993, p. 5.

Tânguitoarea” și „Sfântul Ioan Gură de Aur” aparținând colecției de artă „Ion Popescu Negreni” a Muzeului Județean Olt.

Icoana „Maica Domnului Tânguitoarea” lucrată în tempera cu ou pe lemn, cu numărul de inventar 214 are următoarele dimensiuni: lungime = 0,290 m; lățime = 0,240 m și este realizată de meșter iconar rus, anonim. Icoana se remarcă atât prin realizarea artistică cât și prin tematica deosebită și rar întâlnită. Se observă frumusețea, acuratețea liniei, rezultând o lizibilitate în citirea imaginii. Cromatica acestei icoane, deosebit de îngrijit lucrată este: galben, orange, sienă arsă, verde, negru de fum.

În ceea ce privește descrierea stării de conservare a icoanei „Maica Domnului Tânguitoarea” (vezi fig. 1, 2), înaintea efectuării operațiilor de restaurare, se pot nota următoarele: pe suprafața pictată se pot observa lacune ale straturilor picturale, vernis îmbătrânit ce face dificilă „citirea imaginii”¹² pe anumite porțiuni. De asemenea, pe panou s-au putut observa depuneri de ceară, murdărie aderentă, superficială și ancrasată, urme de ardere datorate uzurii funcționale. În afara lacunelor straturilor picturale, pe suprafața bunului cultural, supus operațiilor de restaurare se pot observa și lacune numai ale peliculei de culoare, fiind astfel vizibil stratul de preparare, grundul. Pe verso există atac minim de insecte xilofage *Anobium Punctatum*, atac care este inactiv.

Operațiile de restaurare pe care le-am efectuat asupra icoanei „Maica Domnului Tânguitoarea”, au fost următoarele: am efectuat o curățire mecanică superficială a piesei prin desprăfuire, folosind pensoane cu păr moale de diferite dimensiuni evitând zonele afectate; îndepărtarea depunerilor de ceară; înlăturarea murdăriei superficiale și aderente de sub baghete prin operația de curățire mecanică (bisturiu) și cu solvenți (alcool etilic); operația de curățire a straturilor picturale de pe suprafața icoanei am realizat-o prin subțierea selectivă a vernis-ului cu un amestec ce are ca bază alcoolul izopropilic, amoniac și apă distilată (90:10:10). Amestecul sus menționat, cu diferite doze de solvenți (50:25:25) l-am utilizat și în acele zone care au prezentat aglomerări de vernis și murdărie grasă datorată uzului liturgic. Curățirea verso-ului a fost posibilă prin utilizarea unui amestec pe bază de alcool etilic, terebentină, ulei de in, amoniac și apă, operație efectuată cu ajutorul tampoanelor de vată, însoțită de curățirea mecanică în zonele cu murdărie ancrasată. Operația de curățire, având un important impact vizual, este susținută și cu ajutorul imaginilor (vezi fig. 3, 4, 5).

Următoarea operație pe care am efectuat-o asupra piesei, a fost integrarea cromatică pe care am realizat-o cu ajutorul retușului punctiform astfel: suprefețele cu pierderi mici de culoare le-am integrat în culori de tempera sau acuarela în amestec cu emulsie de gălbenuș de ou, apă și

¹² A.G. Curcă Ionescu, 2008, p. 93.

antiseptic, iar zonele cu pierderi mari nu se refac, integrarea cromatică fiind necesar să se asemene „din punct de vedere cromatic de original”¹³. Etapa următoare la care am supus piesa a fost aceea de protejare finală a picturii. Operația de vernisare am efectuat-o cu o soluție din a cărei compoziție au făcut parte un vernis pe bază de rășină naturală (dammar în terbenină 12%) prin pensulare cu penson cu păr moale, în strat subțire.

Icoana „Sfântul Ioan Gură de Aur” aparține colecției de artă „Ion Popescu Negreni” a Muzeului Județean Olt. Icoana cu numărul de inventar 206 este lucrată în tempera cu ou pe lemn, și are următoarele dimensiuni: lungime = 0,380 m; lățime = 0,240 m și este realizată de meșter iconar rus, anonim. Icoana „Sfântul Ioan Gură de Aur” este datată din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Icoana cu veșmânt argintiu și mâinile în rugăciune, se remarcă prin frumusețea cu care s-a realizat decorul pictat pe foiță argintată de pe veșmântul sfântului. Fața personajului în icoană este în centru, ea domină, sfinții în majoritatea cazurilor reprezentați din față, nu din profil și niciodată din spate¹⁴. Icoana „Sfântul Ioan Gură de Aur” a fost supusă operațiilor de restaurare ca și icoana „Maica Domnului Tânguitoarea”, etapele de restaurare fiind sus menționate (vezi fig. 6, 7).

În urma restaurării icoanelor „Maica Domnului Tânguitoarea” și „Sfântul Ioan Gură de Aur” și studierii colecției de icoane pe lemn ce aparține patrimoniului Muzeului Județean Olt, am putut deduce în privința conservării, faptul că aceasta a fost influențată de existența următorilor factori: debitarea tangențială a lemnului, îmbătrânirea materialelor și cleiului, conservarea necorespunzătoare, înlocuirea în majoritatea cazurilor a cuielor de lemn cu cele confecționate din metal, uz liturgic, accidente.

Referitor la modul de păstrare al icoanelor restaurate pe care le-am adus în discuție, recomand ca acestea să fie păstrate în depozit într-un spațiu a cărei umiditate relativă (U.R.) să se încadreze între intervalul 55-65% iar temperatura (T.) să fie cuprinsă între 18-20°C evitându-se orice fel de fluctuație ale acestor valori. În cazul în care aceste icoane vor fi expuse în expoziția permanentă din cadrul secției de artă „Ion Popescu Negreni” a Muzeului Județean Olt, recomand ca nivelul iluminării să nu fie mai mare de 180 lucși, iar sursa ce luminează încăperea să fie dispusă în așa fel încât „radiația luminoasă să nu cadă direct pe suprafața picturii”¹⁵.

Prin restaurarea icoanelor, putem reînvia trecutul, acesta devenind prezent iar icoanele se transformă în „oglinzi în care se reflectă

¹³ I. Dancu, 1966, p. 85-86.

¹⁴ F. Petroniu, 2002, p. 133.

¹⁵ A.G. Ionescu, 2010, p. 63.

veșnicia, cheile care ne deschid ușile lumii inteligibile, porți sau ferestre deschise spre acel cer și pământ nou (Apocalipsa 21,1)”¹⁶.

BIBLIOGRAFIE

Bazin, Germain, 1967, *Le temps de musées*, Paris.

Brașiște, Pr. Prof. Ene, 1952, *Teologia icoanelor*, în „Studii Teologice”.

Curcă-Ionescu, Alina-Geanina, 2008, *Restaurarea iconei pe lemn Maica Domnului cu Pruncul de la Schitul sub piatră, Comuna Sălciuia, Ludeșul Alba*, în „Revista Muzeelor”, anul XLIII.

Dancu, Iuliana, 1966, *Restaurarea icoanelor pe lemn și sticlă*, București.

Florea, Petroniu, *Icoana ortodoxă*, 2002, Edit. Ortodoxă Română a Oradei, Bihorului și Sălajului, Oradea, 2002.

Florescu, Radu, 1996, *Bazele muzeologiei*, București.

Ionescu, Alina Geanina, 2010, *Conservarea și restaurarea icoanelor din colecțiile muzeului Astra*, Sibiu, Edit. Astra Museum.

Lungu, Maria, 1996, *Relația istoric de artă-restaurator*, în „Revista Muzeelor”, anul XXXIII, nr. 1.

Megheșan, Dumitru, 1996, *Rugăciune și umanism*, Biblioteca revistei Familia, Oradea.

Moldoveanu, Aurel, 2005, *Conservarea și restaurarea bunurilor culturale, activități specifice și inconfundabile*, în „Revista Muzeelor”, anul XXXXI, nr. 1.

Mureșan, Olimpia, 2000, *Valorificarea intervențiilor de conservare și restaurare. Restituire*, în *Revista Muzeelor*, anul XXXVI, nr. 1-3.

Nicolescu, Corina, 1979, *Muzelologie generală*, București, Edit. Didactică și pedagogică.

Normele 2003 – Normele de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate – Hotărârea nr.1546 din 18 decembrie 2003, în temeiul art. 108 din Constituția României, republicată, și al art. III din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.16/2003, pentru modificarea și completarea Legii nr.182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil.

Quenot, Michel, 1993, *Icoana fereastră spre Absolut*. Traducere, prefață și note de Pr. Dr. Vasile Răducă, Edit. Enciclopedică, București.

¹⁶ D. Megheșan, 1996, p. 134.

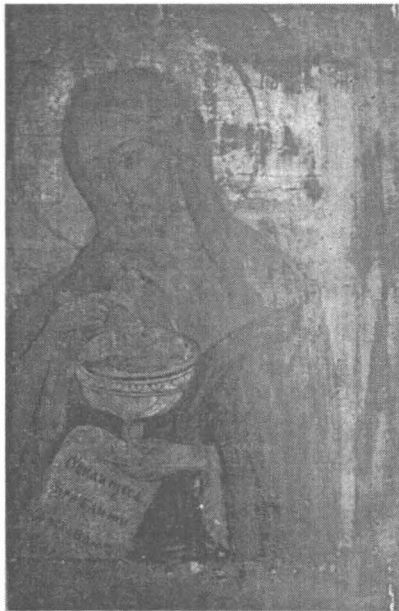

Fig. 1 - Icoana „Maica Domnului Tânguitoarea”. Ansamblu înainte de restaurare

Fig. 2 - Icoana „Maica Domnului Tânguitoarea”. Ansamblu după restaurare

Fig. 3 - Icoana „Maica Domnului Tânguitoarea” - test de curățire

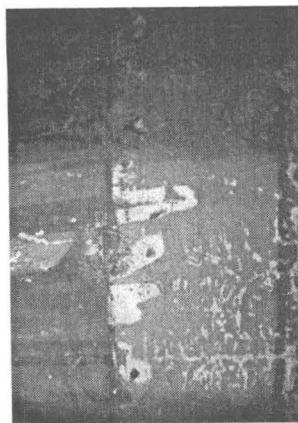

Fig. 4 - Icoana „Maica Domnului Tânguitoarea” - test de curățire

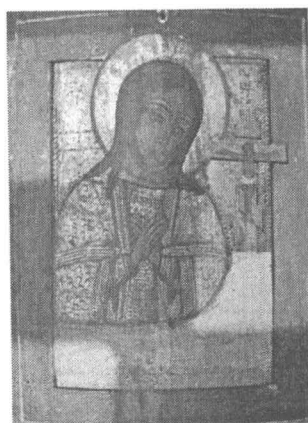

Fig. 5 - Icoana „Sf. Ioan Gură de Aur” - dealiu operație de curățire

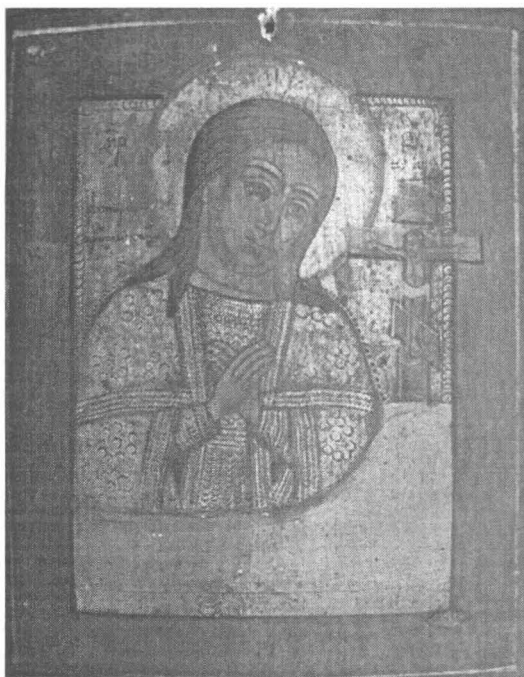

Fig. 6 - Icoana „Sf. Ioan Gură de Aur” . Ansamblu înainte de restaurare

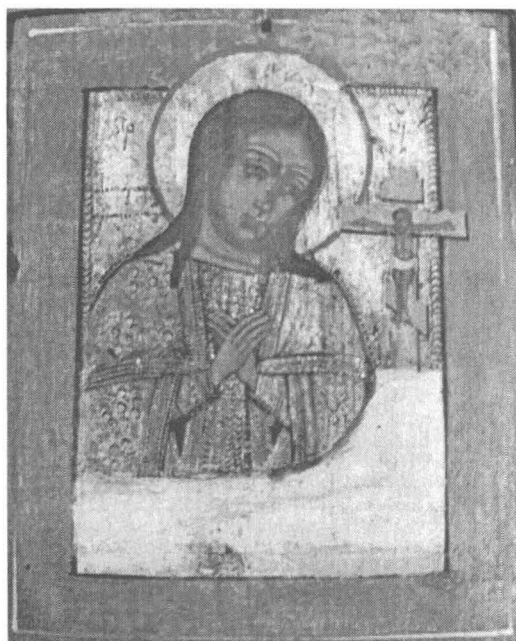

Fig. 7 - Icoana „Sf. Ioan Gură de Aur” . Ansamblu după restaurare